

K ureditvi Barja se bo pristopilo, če ne danes pa jutri. V neposredni bližini mesta je nemogoče tudi v bodoče ohranjati take velike površine, ki dajejo izgled stihijskega gospodarjenja, ki se stihijsko prirodno zaraščajo ali pa ekstenzivno izkoriščajo.

Tudi prirodni mik in lepota Barja s tem izginjata. Tehnično urejene — ne preobremenjene — površine človeka daleko bolj privlačijo kot prirodna stihija z vsemi svojimi negotovostmi. Neurejeno Barje bo iz leta v leto izgubljalo tudi na svojem rekreativnem pomenu, vedno več površin bo izločenih iz kulturnemu nivoju človeka prilagojenega dostopa. Ker ureditev Barja povezujemo predvsem z določenimi gospodarskimi koristmi je pristop k intenzivnejšim meliorativnim ukrepom še posebno utemeljen.

Gozdno drevje je nedvomno važen in svojstven objekt vsake pokrajine in ji daje tudi tak pečat. V organizirani površinski razporeditvi se uveljavljajo gozdni kompleksi tudi kot važen činitelj v lokalni klimi območja in kot biološki meliorator. Mislimo, da je pri melioracijskih delih Barja zato nujno upoštevati tudi potrebo po prostorni ureditvi gozdnega drevja in gozdnih površin.

Tako delo naj bi potekalo vzporedno in za osvajanjem površin za kmetijsko proizvodnjo, torej tudi postopno.

Osnovni principi urejanja gozdnih površin na Barju naj bi sloneli na naslednjem:

— arondiranje in saniranje že obstoječih gozdnih kompleksov, ki niso interesantni za kmetijsko proizvodnjo (zaradi dragega krčenja). Takim urejenim objektom naj se da predvsem rekreativen in le vzporedno produkcijski pomen, pri tem ko jim ostaja osnovni za gozdove splošni značilni pomen.

— združevanje drevja danes rastočega ob mejah parcel z namenom oblikovanja zaščitnih gozdnih pasov in oblikovanja zbirališč za divjad.

— osnivanje novih nasadov z rekreativno in vzporedno veterno zaščito ter lovsko gojitveno vlogo na površinah, ki za kmetijsko proizvodnjo niso posebno primerne.

— osnivanje vrstnih nasadov ob hidrotehničnih objektih. Taki nasadi dodatno ovrednotijo koristi izvršene melioracije in so lahko produkcijsko visoko donosni. Vendar ne bi kazalo vseh vezati na ekonomske račune in produkcijske pla-

ne, ker bodo postali sestavni del slike novega prirodnega okolja in kot taki verjetno še od naše generacije predvsem rekreacijsko izrednoteni.

V

V kratkem lahko spredaj podane ugotovitve, strnemo v naslednjih mislih:

1. Barje je danes pretežno kmetijsko zemljišče in kot tako tudi izkoriščano. Kmetijstvu ne služijo le manjše površine, ki se prirodno obraščajo z grmovjem in drevesnimi vrstami v odvisnosti od danih rastiščnih pogojev.

2. Na Barju (z izjemo karbonskih osamelcev) praktično ni interesantnih produkcijskih gozdov, z izjemo morda Zornovca v Mestnem logu, ki raste na mineralnih tleh.

3. Produkcijske sposobnosti za proizvodnjo lesa so na Barju omejene že v pogledu maloštevilnih drevesnih vrst in donosov. Osnivanje nasadov je drago in ekonomsko utemeljeno le na daljšo perspektivo gospodarjenja.

Organska tla, posebno brez sloja šote ali z globoko ležečo mineralno podlago, zaradi visoke talne vode za intenzivno gozdno proizvodnjo niso primerna. Pogoždene površine so za daljšo dobo izločene iz kmetijske proizvodnje, ponovno usposabljanje za te namene pa je združeno z velikimi stroški. Po izvršeni hidrotehnični ureditvi dajejo, zaradi ugodne geografske lege in morfologije terena, vsekakor prednost kmetijskemu izkoriščanju površin.

4. Pri vključevanju gozdnih površin na Barje je potrebno upoštevati obstoječe rastiščne pogoje in njih dinamiko spreminjanja, iz česar sledi pogosta neistočasnost udejstvovanja posameznih panog v obdobju ureditvenih del.

5. Gozdnim površinam je potrebno dati predvsem veterno zaščitni, rekreacijski in lovsko gojitveni pomen. Gozdne površine je potrebno tehnično urediti tako, da bodo v danem okolju, poleg nevsiljivega vključevanja v prirodo, tudi zadane naloge uspešno opravljale.

6. Za vključevanje za kmetijsko proizvodnjo manj sposobnih površin v gozdno proizvodnjo je potrebno s sistematičnim proučevanjem okolja in spreminjanja tega, poiskati optimalne rešitve za trajno gozdno proizvodnjo, tako po izboru drevesne vrste kot po vrednosti donosa. Zato je potrebno začeta raziskovanja nadaljevati in razširiti na objekte drugih rastiščnih možnosti.

Dr. Marjan Zagar

Turistične perspektive Barja in njegovega obrobja

Razvoj turističnega prometa v Sloveniji in v ostalih predelih Jugoslavije dobiva zaradi splošnega razvoja gospodarstva, zlasti še industrije in s tem zaradi nenehne rasti življenjske ravni, vse večji pomen in obseg. Leta 1957 smo zaznamovali

456.880 gostov in 1.475.279 prenočitev, leta 1962 pa že 2.769.656 prenočitev in 803.033 gostov. V teh podatkih pa še ni upoštevan izletniški turizem, ki ga v primerjalnih podatkih ni mogoče ugotoviti, lahko pa poudarimo, da se iz leta v

leto močno povečuje. Upoštevati velja še dejstvo, da so leta 1958 na področju tedanjega Ljubljanskega okraja registrirali 3613 osebnih avtomobilov, dve leti pozneje (1961) pa že 10.316. Nenehno naraščanje števila turistov, posebno pa še naraščanje „izletniškega turizma“, je podoba našega časa in našega dinamičnega razvoja. Na osnovi dosedanje rasti bi vsaj deloma smeli sklepati tudi o možnostih za bodoči razvoj turizma v naši državi, prav tako pa seveda tudi v Ljubljani. To naše upravno in kulturno središče močno urbanizirane republike, z najbolj razvitim domačim turizmom, ima hkrati še zelo ugoden prometni položaj za razvoj inozemskega turizma. Kar 87% vseh tujih turistov, ki obiščejo Jugoslavijo, potuje skozi Slovenijo, njih večji del pa tudi skozi Ljubljano. Razumljiva in naravna je zato težnja Ljubljane, da bi prehodne turiste čim bolj privlačila in zadržala. K temu prispevajo razvoj gostinstva in hotelskih kapacitet, ugledne športne prireditve, Ljubljanski festival in podobno.

Novo dejstvo, ki bo vsekakor kmalu korenito vplivalo v prvi vrsti na razvoj izletniškega turizma in še poudarilo pomen bližnje okolice Ljubljane, bo uvedba pet dnevnega delovnega tedna s prostimi sobotami. To pomeni 52 prostih dni na leto več, od štirih mesečnih sobot pa utegnejo za mnoge biti dve ali tri namenjene bližnji okolici. V Ljubljani in močno urbanizirani okolici Barja lahko računamo vsaj s 45.000 ljudmi, ki v prostem času iščejo primerne možnosti za sprehode, izlete, oddih in drugačno rekreacijo. Vsekakor je del teh možnosti potrebno zagotoviti na Barju in v njegovem obrobju. V ta namen bomo morali to našo lepo pokrajino še podrobno pregledati in preštudirati možnosti izrabe za turizem. Hkrati je potrebno opozoriti, da Barje samo po sebi ni tiste vrste prirodna znamenitost, ki bi se je dalo ograditi in vstop omogočiti za drage devize. Prebivalstvu velikega mesta so potrebne zelene površine in možnosti oddiha v prirodi, posledice pa so često bolj vidne v delovnem učinku in zdravju ljudi, kakor v ekonomsko-turistični bilanci sami. Takšno vlogo imajo končno tudi mestni parki, razgledišča itd., ki jih moderno komunalno gospodarstvo v polni meri upošteva (primeri vrtnih mest ipd.). Barje z bližnjo okolico moramo vsekakor šteti za potencialno turistično področje Ljubljane. Vrednotiti ga smemo z raznih gledišč:

- a) ima ugoden prometni položaj;
- b) obširne zelene površine so neposredno navezane na mestno aglomeracijo;
- c) ima izjemen prirodni in kulturni pejzaž;
- č) dotika se krasa, pravzaprav je na poti na kras;
- d) tu so vode, ki jih je mogoče različno izkoristiti;
- e) so mnoge prirodne in kulturne zanimivosti;
- f) privlačno je visoko obrobje kotline Barja in izletniške točke na njem;
- g) tu so razni objekti turistične izgradnje.

Položaj Barja je vsekakor zelo ugoden. Z dveh strani ga obrobjata dve glavni cestni dovodnici v Ljubljano, ki je sama na njegovem robu (cesti Trst—Ljubljana in Beograd—Zagreb—Ljubljana). Preko Barja so speljane ceste v slikovito, razgledno hribovsko okolje in na kraški svet (Kurešček, Krim, Rakitna, Cerknica, Turjak, Ljubljanski vrh). Še več cest je, ki prečkajo Barje poprek in vzdolž. Makadamske ceste niso najbolj vzdrževane, omogočajo pa izlete po samem Barju, okrog njega, v njegove zatoke ter na osamelce. V pomladnih in predvsem jesenskih prostih dnevih prečka Barje že do sedaj preko 2000 avtomobilov, ob primerni ureditvi, pa bi se lahko visok odstotek teh potnikov ustavil na Barju.

Obširne zelene površine kultiviranega sveta, logov in gozdov, kompleksi z redko naselitvijo, vodno omrežje in razne značilnosti ravninskega pejzaža sredi hribovite pokrajine nudijo možnosti za družinske piknike, kar mestno prebivalstvo vedno bolj išče.

Vode so na Barju skoraj neizkoriščene, hkrati pa je v Ljubljani pereč problem pomanjkanje možnosti za kopanje in ostale vodne športe. Mesto Ljubljana (170.000 preb.) ima le dva bazena, zato je bilo v lanski sezoni na nekoliko oddaljeni Sori dnevno do 19.000 kopalcev. Ob primerni ureditvi in izgradnji je mogoče iskati sanacijo teh pomanjkljivosti predvsem na vodotokih v okolici Barja. Večina kraških voda je sicer hladnih: Ljubljana, Bistra in Išica, nekatere med njimi pa so tople in primerne za kopanje: Gradaščica, Mali graben, Iška, Zelimeljščica. Resno bi kazalo proučiti te vode in možnost izgradnje kopališč (Ljubljana) in pretočnih bazenov z relativno toplejšo vodo (Gradaščica, Mali graben). Prirodno kopališče na Ljubljanci je sicer priljubljeno, omogoča izgradnjo igrišč in vodne športe, vedno bolj neprijetne pa so industrijske odplake vrhniške usnjarne. Zelo pomemben bi utegnil postati tudi promet po Ljubljanci, ki čaka že dalje časa na primerno ureditev. Od predvidene restavracije na Špici ali iz njene bližine bi bilo potrebno čim prej urediti promet z motornimi čolni po Barju, redne zveze z Vrhniko, obiske Bistre in omogočiti turistom kopanje izven Ljubljane. Na primernih mestih bo potrebno urediti bregove. Pri TD Ljubljana deluje že dolgo časa poseben odbor za poživitev Ljubljanice, katerega namen je izdelati kompleksni program za vključitev Ljubljanice v turistični promet.

Turistične ureditve čaka tudi Podpeško jezero. Urediti je treba dostop, možnost parkiranja motornih vozil, urediti tudi del obale, zgraditi sanitarije, urediti prostor in naprave za kampiranje ter primerno gostišče v bližini. Škoda je le, da sicer prijetno in idilično okolje moti izredna množina insektov (živinoreja in vlaga).

Vse barjansko področje je zanimivo za ribolov, ki je posebno za mestno prebivalstvo vedno bolj privlačen način aktivnega oddiha. Zato je potrebno premotriti možnosti za urejen ribolov in se povezati z ribiškimi organizacijami. Projek-

tanti ne bodo smeli pozabiti na ribje steze in druge ukrepe v prid ribogojstva.

Na obrobju Barja in v njegovih zatokih je nekaj prirodnih in kulturnih zanimivosti, ki so že doslej pokazale privlačno moč, so pa še premalo izkoriščene. Med najlepšimi je Iški vintgar, kjer dosedanje gostinske naprave ne zadovoljujejo, potrebna pa so še igrišča, bazen za otroke in ureditev struge za kopanje. Nič manj privlačen ni Pekel pri Borovnici ali Močilnik. Morda bi se dalo za turiste urediti tudi nekatere jame v obrobju. Kulturna zanimivost je vsekakor gozdarski, lovski in tehnični muzej v Bistri, ki je povezan s cesto okrog Barja in ni daleč od glavne ceste. Grad je nekoč povezoval z Ljubljano vodni promet po Ljubljanici in kanalu. Potrebno bi bilo pregledati ostanke limesa med Vrhniko in Rakitno, ki je nekoč branil Rim pred barbari. Morda so kje ti ostanki v takem stanju, da bi se dal drobec izkoristiti v turistične namene.

Gorsko zaledje Barja se v zadnjem času turistično urejuje in priteguje tudi avtomobilski turizem. Slikovita je pot po dolini Zelimeljščice na Turjak in pot na Kurešček. Cesta preko Krima v najbolj zanimive kraške predele Slovenije (na Rakitno, do Cerkniskega jezera, v Rakovo dolino, do Postojne), se odcepi na vrh Krima, kjer je parkirni prostor in že sedaj premajhno, čeprav komaj novo gostišče. Tudi Ljubljanski vrh že ima turistično postojanko, v zadnjem času pa je vedno večje zanimanje za izgradnjo Zaplane.

V neposredni okolici Barja so tudi možnosti za razvoj zimskega turizma. Ljubljana še nima urejenih bližnjih smučišč, čeprav je smučanje najbolj množičen šport. Vse kaže, da bodo še letos začeli izgrajevati smučarski center na Zaplani, ki ima z ozirom na gladka travna pobočja in zato tanjšo potrebno snežno odejo za smučanje (15 cm), toliko smučarskih dni, kakor Kranjska gora (s 75 cm snega na Preseki)! Na Kureščku so primerna in popularna smučišča, vendar manjka krajša žičnica. Podrobno je še potrebno preiskati smučarske terene na ostalih vrhovih, predvsem pa na Krimu, kjer bi bilo možno urediti smučišče do podnožja. Krim in Kurešček imata po nepopolnih podatkih vsaj toliko smučarskih dni, kakor Mariborsko Pohorje (45 do 50 dni). Hkrati je potrebno najti tudi možnosti za ureditev sankališč. Kako je z ledeno skorjo na kanalih ne vemo, zato je težje govoriti o njih koriščenju v turistične namene.

Kakšno turistično vlogo bo odigral lov na Barju in okolici, je težko predvideti. Pomladi 1960 je bil na področju lovskih družin, ki zajemajo Barje in njegovo okolico, takle stalež glavnih lovnih živali: 291 gamsov, 374 jelenov, 2761 srn, 27 medvedov, 2201 zajcev, 1084 jerebov, 2127 jerebic in 1117 fazanov (po podatkih Lavske

zveze Slovenije za lovske družine: Borovnica, Brezovica, Dobrova, Golo, Ig, Iška vas, Ljubljanski vrh, Polhov Gradec, Skofljica, Rovte, Rakitna, Rakovnik, Tomišelj, Vrhnika in Vič). Podatki so obetajoči ter govorijo o enem členu turistične perspektive več.

Na zaključku lahko ugotovimo, da Barje z okolico smemo upravičeno šteti za potencialni del ljubljanskega turističnega zaledja. Geografske razmere narekujejo sicer le določene vrste turizma, po zadrževanju gostov predvsem prehodni, izletniški in dnevno rekreativni turizem. Tem razmeram je potrebno prilagoditi tudi nadaljnjo turistično izgradnjo. Zraven že navedenih predlogov o tehnični ureditvi kopališča, prometa po Ljubljanici, bazenov, ribolova, čolnarne, lovišč, smučišč z vlečnicami, sankališč in podobnega, so prepotrebni del turistične izgradnje predvsem gostišča. Spretno locirana, domača, mala gostišča z izbranimi jedmi in pijačami, pa ustreznimi napravami in prireditvami (kegljišča, balin plasišča, kmečke veselice in druge zanimive prireditve) sredi tipičnih barjanskih vasi in na naznačenih turističnih točkah ne le zadržujejo prehodne goste, temveč prožijo tudi samostojne tokove gostov iz Ljubljane. V tem pogledu je še vedno privlačna stara zamisel, da bi zgradili v neposredni bližini Ljubljane mostišče s tipično domačo restavracijo; potrebno je pač še skrbno oblikovati to zamisel, pa ureditev in funkcijo takega objekta. Prometna povezava mostišča iz središča mesta po Ljubljanici bi bila seveda nujna in še posebej atraktivna. Tak objekt bi skupno z ostalimi napravami pomagal izpolniti tudi dnevni program gostom Ljubljanskega festivala.

Vprašajmo se naposled, kako je mogoče turistično urejevanje Barja povezati z melioracijo in vsestranskim urejevanjem? Po skrbnem preudarku odkrijemo mnogo skupnega in tesno povezanega. V turističnem urejevanju raznih delov in kotičkov Barja, vidimo tiste ukrepe, ki naj povečajo dostopnost in kapaciteto objektov turističnega značaja ter opravičijo velike družbene naložbe tudi s tega vidika. Urejeno Barje bo zagotovilo neprimerno boljše zdravstvene pogoje in odprlo veliko več možnosti naraščajočemu, že sedaj velikemu številu obiskovalcev. Vse prirodne in kulturne lepote in znamenitosti bodo ostale neokrnjene, izboljšale pa se bodo prometne razmere in ustvarile neštete nove možnosti. Bližina Ljubljane in živahen turistični tranzit obeta tudi potrebno garancijo za ekonomsko smotern turizem, ki bo zmogel zadostiti interese množice obiskovalcev. Spoznali smo tudi, da turizem tu ne bo utesnjen v kratke sezone. Zato lahko štejemo za nalogo proučiti in uresničiti predloge za turistično ureditev Barja in obrobja že v prvi fazi njegovega urejevanja.